

BİR KENTSEL BELGELEME OLARAK AÇIKLAMALI KENT TARİHİ KAYNAKÇASI ÖNERİSİ: 21. YÜZYILDA KAYSERİ KENT TARİHİYLE İLGİLİ KİTAPLAR

A BIBLIOGRAPHICAL APPROACH AS AN EXPLANATORY MODEL IN DEVISING URBAN HISTORY: BOOKS PUBLISHED IN THE 21ST CENTURY ON THE URBAN HISTORY OF KAYSERİ

Seda ÇALIŞIR HOVARDAOĞLU

Anahtar Sözcükler - Keywords:

Kent tarihi yazımı, açıklamalı kent tarihi kaynakçası, Kayseri

Urban historiography, explanatory urban bibliography, Kayseri

ÖZET

Anadolu, çeşitli kültürlerin ürettiği binlerce yıla temsil edilen derin tarihi birikime sahip bir coğrafyadır. Böyle bir coğrafyanın mekansal analizi, fiziksel yapıyı salt dönemsel boyutta incelemenin ötesine geçerek, demografik, sosyo-ekonomik ve politik boyutları da içermelidir. Özellikle son yıllarda üretilen yayınlar incelendiğinde, büyük oranda yerel coğrafyaların kronolojik tarih çözümlemesine odaklanan çalışmaların, bu konuları doğrudan ya da dolaylı olarak açıklamaya çalıştığı dikkat çekmektedir. Bu araştırma ve eserler, bir yandan birer kent tarihi anlatımı olarak geçmişin tarihini bugünün bilgisi üzerinden açıklamaya çalışırken, diğer yandan gelecekte bugüne ve geçmişe ışık tutacak tarih bilgisinin kentsel belgelemesinin de önemli bileşenlerini oluşturur. Bu bağlamda kent tarihi yazımında yerelden yerel üstü ölçeklere eklenen, içerik ve nitelikleri farklılık gösteren çok çeşitli anlatımlar dikkat çekmektedir. Konuyu ele alış ve inceleme açısından ortaya çıkan bu çeşitliliğin, tarih yazımındaki farklı yorumları nedeniyle kenti anlamada önemli yeri olduğu belirtilebilir. Ancak kent tarihi yazımı bir kentsel belgeleme olarak kabul edildiğinde, yararlanılan ve üretilen bilginin değeri, miktarı ve niteliği gibi parametrelerin sınanabileceği ve sorgulanabileceği bir belgelemeye de ihtiyaç duyulabileceği düşünülmektedir. Çeşitli tarih yazarları tarihsel yorumu, geçmişin izleri ya da delillerinin sahip olduğu anlamlar üzerinden bunlar arasında yeni kurulan ilişkinin yazılı açıklaması olarak değerlendirmektedir. Bu aşamada metinler biçimindeki ne tür kaynakların kentlerin tarihini açıklamaya yöneldiği ve tarihsel yorumları etkilediğinin tespiti için "Açıklamalı Kent Tarihi Kaynakçası" adıyla bir yöntem önerisi geliştirilmiştir. Günümüzde kentler için gerçekleştirilen kaynakça amaçlı çoğu çalışma genellikle belli bir konu, yer veya dönemle ilgili yayınların tanıtıcı bilgilerini

açıklar niteliktedir. Bu çalışma ise, kentin tarihsel bilgisinin kaynak tanıtıcı bilgilerinin (eser ve yayınevi adı, yayın tarihi vb) ötesinde yayının içeriğini ve anlatıcının bilgiye ulaşma ve anlatım biçimi / yöntemi gibi temel konuların “yapısökümünü” (deconstruction) içeren bir belgelemenin gerçekleştirilmesini hedeflemektedir. Ancak bu süreçte başta el yazmaları ve sayısız arşiv belgelerinden günümüz kitap ve makalelerine kadar çok çeşitli bilgi birikiminin varlığı gündeme gelmekte ve çalışmanın kapsamını oldukça genişletmektedir. Diğer yandan yerel farklılıklar da kent tarihi yazımını etkileyerek, ortak belgeleme başlıkları yerine yerelle özgü belgelemeyi gerekli kılmaktadır. Bu nedenle çalışmanın konusu, son yıllarda kent tarihi yazımındaki değişim ve yaklaşımları ortaya çıkararak, Kayseri kenti özelinde basılı eser kaynakçasını kitaplar açısından açıklayıcı bir belgeleme önerisi biçiminde ele alacak şekilde sınırlandırılmıştır.

ABSTRACT

Anatolia, due to its geographic positioning, throughout history has been the melting pot of different cultures, here meeting and merging with each other. The spatial analysis of this geographic features have shaped cultural formations through the span of thousands of years, having an impact in idiographic terms, at the same time, conveying socio-economic, demographic and political markers that can be discerned by temporal analyses.

Contemporary works that focus on chronological assessments of the geographic substratum seem to have a tendency to explain these dimensions either directly or indirectly. Even if such works explain the past through a contemporary perspective, they nevertheless represent vital components of urban documentation. In this context, there are numerous studies, which articulate local levels to supra local levels and which vary in content and quality.

This diversity seems to have an important role in understanding urban structures, as they provide a pluralistic perspective in the historic interpretation. The study of urban history is actually a documentation of towns; thus the need for developing criteria to assess the quality, quantity and value of the source that had been used is necessary. Many of the historians tend to agree that the historical interpretation refers to a codified explanation of new relations between the meanings which come from the footprints and evidences of past. In tune with this tendency, a method called “Explanatory Bibliography” is conceptualized so as to determine certain bibliographies that focus on urban history. It is anticipated, that this method will provide an insight in documenting the local literature by using the “Inventory for Explanatory Urban History Bibliography”. Such documentation would convey information about the published local historic studies, and as well as will help to deconstruct the narrators’ trajectories to access the local information and interpretation styles. The vast variety of information sources ranging from manuscripts to numerous archive documents and also to published articles and books, however broaden the scope of this study on the other hand contingent documentation seems actually necessary rather than common documentation title by virtue of the local peculiarities. Owing to the fact the scope of this study is limited with recently published books, only being focused upon the history of the town of Kayseri to provide a case study for an explanatory documentation that sheds light on the changes and approaches of urban history writing.

GİRİŞ

Çoğu araştırmacı sınırlı geçmiş bilgiye rağmen kent tarihi yazımının, tarih bilgisini anlama açısından bugün ve gelecekte önemli bir belge değeri taşıyacağını düşünmektedir. İster uzak ister yakın geçmiş olsun, tarih ve tarihte yaşananlar bugünün gerçekliğini, geleceğin beklentisini çok yönlü açıklamak için önemli kaynaklardan biri olarak değerlendirilmektedir. İnsanın dünya yüzeyindeki uzun coğrafi tarihi ve farklı özelliklere sahip toplumsal biçimleri, ola-

ğanüstü zenginlikte bir kültür mozağı oluşturmaktadır. Bu çeşitlilik içinde kentin tarihsel oluşum ve gelişimini açıklamaya yönelik kent tarihi yazarları, kentin geçmiş, bugün ve geleceğini anlamada, belgelerin ortaya çıkarılmasına olanak sağlayan önemli aktörlerden başlıcaları olarak ifade edilebilir.

Çeşitli kişi, kurum ve kuruluşların arşivlerinde yer alan yazılı, çizili ve görsel belgeler, tarih yazımında en

önemli başvuru kaynağı olarak tarihi farklı yönleriyle anlatmaya çalışan eserlerdir. Bunlar geçmiş hakkındaki kavrayışımızı hem etkilemekte, hem de biçimlendirmektedir. Tekeli'nin ifadesiyle tarihin kendisi bir metindir ve genellikle de başka metinlerden yararlanılarak yazılmaktadır (Tekeli 2010: 55). Özellikle genel tarih yazımının ötesinde yereldeki bilginin aktarılması söz konusu olduğunda, tarih boyunca yereldeki farklı birçok aktörün de çoğunlukla tarih yazımına eserleriyle katkı sağlamış olduğu görülmektedir. Çoğu zaman bilimsel bilgi üretme kaygısından öte, gözlemler ve yaşananların aktarılmaya çalışıldığı ve sosyo-mekansal yapıya doğrudan ya da dolaylı olarak değinen bu çalışmalar, sınırlı kaynağın bulunduğu çoğu durumda öncelikli kaynak olarak da değerlendirilmektedir. Bu çalışmalardaki yerel bilgi birikimi çoğu zaman yaşanan ve yazılan tarih bilgisini birarada değerlendirme olanağını da sağlamaktadır.

Kent tarihine ilişkin geçmişi çok eskilere dayanan ve çeşitlenen bilgi birikimi kent kaynaklarının oluşturularak yerelin tarih bilgisinin gün ışığına çıkarılması gerekli kılmaktadır. Ancak başta el yazmaları gibi çoğu yayımlanmamış arşiv belgeleri, çizili ve görsel belgeler ve yayımlanmış eserler gibi çok farklı kaynağın envanterinin oluşturulmasında kaynakçanın çeşitli başlıklara ayrılarak değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu bakışla çalışmada özellikle son yıllarda kent tarihi yazımındaki değişim ve yaklaşımları da açıklamayı amaçlayan ve yakın dönem kent tarihi kaynaklarını açıklayıcı bir belgeleme önerisi olarak ele alan bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu kapsamda öncelikle ulaşılabilen basılı yayınlar özelinde ülkemizde son yıllarda kent tarihiyle doğrudan ilgili eserler bağlamında yerelin kent tarihi yazımının genel bir değerlendirmesi yapılmaya çalışılacaktır. Ardından kent tarihi bilgisini 2000 yılından günümüze kadar yayımlanan kitaplar özelinde ele alan bir yaklaşımda geliştirilen "Açıklamalı Kent Tarihi Kaynakçası" önerisi Kayseri kenti için örneklenecektir. Bu önerinin yerele göre farklılaşabileceği düşüncesinden hareketle kaynakça önerisi gerçekleştirilen envanter çalışmasının Kayseri kenti özelindeki sonuçları bağlamında değerlendirilecektir.

TÜRKİYE'DEKİ KENT TARİHİ YAZIMINDA SON ON YILIN GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ

Bugünün bilgisiyle "geçmişin kanıtlarından geçmişi yaşantısına geçerken" (Tekeli 2010: 50), "tarih-

sel belgeler yeniden kurulan tarihsel olgunun" (Tekeli 2010: 32) vazgeçilmezleri olmaktadır. 1931 yılındaki Restorasyon Tüzüğü'nden (Carta Del Restauro, Madde 11), 1964'teki Venedik Tüzüğü'ne (Madde 16) kadar çoğu çalışmada, gerçekliği temsil kabiliyeti yüksek bir belgeleme yapılmasının ve bunun kalıcı ve güvenli olarak kaydedilmesinin gereği üzerinde durulmuştur. Toplumsal yaşamın hemen her alanını ilgilendiren ve çok yönlü bilgiye ihtiyaç duyulan kent tarihi yazımında sınırlı kaynak bilgisi, özellikle geçmişe dair bilginin sosyo-mekansal ifadesinde ve iç içe geçmiş dönemleri bir arada yorumlayan bir yaklaşımın anlatımında bazı yazım ve anlatım sorunlarını beraberinde getiriyor görünmektedir. Ancak sınırlı bilgi anlatımı etkilese de 2000'li yılların başından itibaren Türkiye'de yerelin tarihsel gelişim ve değişimini kentsel bağlamda açıklamaya çalışan çeşitli yayınlar hazırlanmıştır. Kent tarihiyle doğrudan ilgisi olduğu düşünülen birçok yayının incelenmesi sonucunda yerel tarihin anlatım biçimiyle ilgili olarak ulaşılan sonuçlar aşağıdaki biçimle sınıflandırılmıştır:

1- Konunun ele alınma / Anlatım biçimi:

Binlerce yıllık uzun ve köklü bir tarihsel birikime sahip Anadolu coğrafyasında kent tarihi yazımı, çoğu çalışmada dönemsel bir analiz ve buna ilişkin sosyo-mekansal bir incelemeyi de beraberinde getirmiştir. Bu yaklaşım içinde konunun açıklanmasında yazılı bilginin yanı sıra çizili ve görsel materyalin de kullanıldığı ve yorumlandığı birçok çalışma incelenmiştir. Bu eserler yerel tarihin yazımında konunun ele alınma / anlatım biçimi açısından şöyle sınıflandırılabilir:

-Uzak geçmiş açısından kenti değerlendirenler: Bu yayınlar çeşitli bilimsel çalışmalardan elde edilen sonuçların birarada yorumlanarak geçmiş dönem kent bilgisinin oluşturulması kadar arkeolojik kazılar sonrası elde edilen bilginin yorumlanması olarak da genellenebilir. *Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları* (Radat 2002), *İlkçağ'da İzmir: Kentin En Eski Çağlardan İ.S. 324'e Kadar Tarihi* (Cadoux 2003), *Kültepe (Kanes / Nesa)* (Özgüç 2005) vd.

-Kronolojik olarak sosyo-mekansal açıdan konuyu değerlendiren ve/veya mimari açıdan özellikle yapı bazında kenti açıklamaya yönelenler: *19. yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera* (Akın 2002), *Bir Kent Tarihi Kastamonu* (Eyüpgiller 1999), *Mar-*

din Şehir Dokusu ve Evler (Alioğlu 2000), *Kayseri Bağ Evleri* (İmamoğlu 2001), *İstanbul Bir Kent Tarihi Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul* (Kuban 2004), *Kentleşme Tarihi ve Diyarbakır Kentsel Gelişimi* (Binici ve Bağlı 2005), *Orta Halli Osmanlılar* (Faroqhi 2009) vd.

-Planlama tarihi özelinde konuyu değerlendirenler: Kentlerin planlı dönem sonrası değişimlerini özellikle plan kararları ve uygulama sonuçları bağlamında ele alan yaklaşımların ağırlıkta olduğu çalışmalar olarak değerlendirilebilir. *Tarihsel Çevre Koruma Politikaları Ankara* (Tunçer 2000), *Eğreti Kamusalılık: Kayseri Örneğinde İslamcı Belediyecilik* (Doğan 2007), *Bir Yerel Yönetim Deneyiminin Ardından: Küçük Çekmece Ayazma-Tepeüstü Kentsel Dönüşüm Projesi* (Ceylan ve Turgut 2010) vd.

-Yerel ansiklopediler: Kentin sosyo-mekansal, ekonomik ve kurumsal yapısını, yerel ve yerelüstü ilişkiler açısından değerlendirmeye yönelik eserlerdir. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (Tekeli 1994), *Kayseri Ansiklopedisi* (Satoğlu 2002) vd.

-Gezi notları, anılar ve incelemeler: Osmanlı Dönemi'nde kentleri ziyaret eden seyyahlar ve çeşitli görevlilerin anı ve gezi notlarına yönelik çalışmaların derleme ve çevirilerinin yanı sıra özellikle son yıllarda gerçekleştirilen gezi notlarının yer aldığı eserlerdir. *Polonyalı Bir Seyyahın Gözünden 16. Asır Türkiye'si* (Simeon 2007), *Anadolu'da Yol Notları, Kayseri, Kırşehir, Kastamonu* (Örik 2000), *Amasra Tarihine Denizden Bakış* (Toksoy 2009) vd.

-Envanterler: Arkeoloji, kentsel ve kırsal mimarlık, yazılı ve sözlü tarih bilgisinin tespit ve değerlendirilmesine yönelik çalışmalar olarak açıklanabilirler. *Birecik-Suruç Kırsal Mimarlık Envanteri Raporu* (Akın vd 2002), *Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri* (Özbek ve Arslan 2008) vd.

-Kent araştırmaları kaynakçaları: Kent ve planlama tarihini birçok açıdan değerlendirebilmeye olanak sağlayan, özellikle basılı yayınların kaynak tanıtıcı bilgilerinin (eser ve yayınevi adı, yayın yeri ve tarihi vb) derlendiği kaynakçalardır. Kent Araştırmaları Bibliyografyası (Aksel ve Öğretmen 2001), *Şanlıurfa İli Kaynakçası* (Özdoğan ve Polat 2002) vd.

Kültür mirasımızın önemli eserleri arasında yer alan yazma eserler kent tarihine ilişkin önemli bilgilerin yer aldığı kaynaklardır. Kütüphane, müze ve üniversite gibi resmi ve özel çoğu kurum ve kuruluş ile şahıslarda bulunan bu eserlerin de son yıllarda kaynakçalarının hazırlanmasına önem verilmiştir. Özellikle 1978 yılından itibaren yurtiçi ve yurtdışındaki kütüphanelerde bulunan el yazmalarını bibliyografik denetim altına almak ve araştırmacıların hizmetine sunmak amacıyla T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından başlatılan Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu Projesi (TÜYATOK) kapsamında ve Milli Kütüphane Yazma Eserler Kataloğları da dahil olmak üzere yazma eser ile ilgili çeşitli koleksiyonlara yönelik çok sayıda yayın yapılmıştır. *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu* (Kaya vd. 2004), *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu* (Kaya vd. 2005) vd.

2- Dönemsel değerlendirme:

Sınırlı bilgi kaynağı, çeşitli arşivlerde yer alan gün ışığına çıkarılmamış eserlerin olması ve mevcut alan bilgisinin yetersizliği gibi nedenlerden dolayı yerel tarihin belli dönemlere odaklanarak yazılmasının söz konusu olduğu ifade edilebilir. Uzak geçmiş tarihine ilişkin yüzey araştırmaları ve kazılardan elde edilen sonuçlar ile özellikle Osmanlı Dönemi'ne ait kaynakça bilgisinin önceki dönemlere göre daha fazla ve kolay ulaşılabilir olması gibi nedenler yerel tarih yazımında bu dönemlerde yoğunlaşmayı beraberinde getirmiştir. Bu bakışla dönemsel değerlendirmeler şöyle sınıflandırılabilir:

-Özellikle kazı ve yüzey araştırması gibi arkeolojik amaçlı çalışmalar sonrası elde edilen bilginin aktarılmasını hedefler nitelikteki uzak tarih,

-Genellikle Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi'nin belirli evrelerine odaklanan tarih,

-Kentin ulaşılabilen en eski tarihinden günümüze kadar geçirdiği dönemler,

-Kentsel Planlama açısından planlı döneme geçiş ve sonrasını içeren dönemler,

-Gezginlerin Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi ağırlıklı gezi notları derleme ve çevirileri ile günümüz yazarlarının gezi notları ve anılarını içeren dönem.

3- Sınır belirleme / Yerel sınır tespiti:

Kentsel bağlamda tarihsel coğrafyaya odaklanan birçok yayın, örnekleme alanının sınırını bugünün idari sınırlarıyla örtüştürmektedir (il, ilçe, mahalle, belediye vd.). Bazı eserler ise geçmiş dönemlere ilişkin yönetsel sınırlar ve bölgesel ilişkiler bağlamında çalışmanın içeriğine göre sınırlı harita bilgisi dahilinde genel açıklamalarda bulunmaktadır. Bu değerlendirme kısmen yayının başlığını da etkileyerek, günümüz ismi ötesinde yerleşmenin geçmiş dönem isimlerinin de kullanılmasını beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra arkeolojik açıdan kenti ele alan yaklaşımlarda kazı alanı veya arkeolojik sit alanı sınırı, tarihi çevrelerde tarihi ve kentsel sit alanı sınırı, planlama sürecine yönelik çalışmalarda ise plan dönemi planlama sınırları yerleşme sınırlarının belirlenmesinde önemli bir belirleyici olmaktadır.

4- Görsel bilgi kullanımı:

Dönemsel yerel ve yerel üstü ölçekteki haritalar, kent silüetleri, yapı ve/veya yapı gruplarına ilişkin gravürler ve diğer mimari çizimler, bugün ve geçmiş dönemlere ilişkin fotoğraflar ve kent dinamiklerini ortaya koyan grafikler kent tarihinin görsel açıdan da yorumlanmasını beraberinde getirmektedir.

5- Kaynakça bilgisi:

İncelenen yayınlar kent tarihinin anlatımında yereldeki mevcut alan kullanımı analizinin ötesinde üç temel bilgi kaynağı üzerinden değerlendirme yapıldığını ortaya çıkarmıştır: yazılı, sözlü ve görsel bilgi. Çalışmaların genelinde yazılı bilgi özelinde konunun açıklandığı, sözlü bilginin ise çoğu çalışmada sınırlı düzeyde yer aldığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan yayınlarda yararlanılan kaynakların genel ve yerel kaynaklar olarak iki ana başlık altında değerlendirilmesi de söz konusudur.

KAYNAKÇA BİLGİSİNİN AÇIKLANMASINDA BİR YÖNTEM ÖNERİSİ: 21. YÜZYIL KAYSERİ KENT TARİHİ KİTAPLARI İÇİN AÇIKLAMALI KENT TARİHİ KAYNAKÇASI

Araştırmalar sonucunda son yıllardaki kent tarihi yazımında yerelin özgünlüğünü ortaya çıkarmanın öncelikli eğilim olduğu belirtilebilir. Bunun yanı sıra

yazarın ilgisini yoğunlaştırdığı konu ve döneme ilişkin olarak eldeki bilgiyi yorumladığı düşüncesinden söz edilebilir. Bu bakışta yerelin tarihiyle ilgili bilgi veren her türlü materyal, tarihi bir belge olarak değerlendirilmektedir. Tarih yazımının çoğu zaman, geçmiş hakkında temsiller/tasavvurların birarada değerlendirilerek geçmişin kurgusunu yeniden oluşturmak şeklinde gerçekleştirildiği ifade edilebilir.

Bu yeniden kurgulamanın kaynakça bilgisiyle büyük oranda ilgili olduğu düşüncesiyle, kent tarihi yazımında yararlanılan kaynakların ayrıntıda değerlendirilmesini konu alan bir çalışma yapılması amaçlanmıştır. "Açıklamalı Kent Tarihi Kaynakçası" başlığı altında yerelin bilgisini bir araya getirmek için geliştirilen bu belgeleme önerisi, farklı yerel özellikteki kentler için çalışmanın içeriğinin farklılaştıracağı düşüncesiyle Kayseri kent tarihine ait 2000 yılından günümüze kitap biçiminde basılmış olan eserleri içerecek şekilde sınırlandırılmıştır.

Bu çalışmada öncelikle 2000'li yıllardan itibaren Kayseri kenti için hazırlanmış basılı eserler içinden kent tarihini sosyo-mekansal olarak açıklamaya çalışanlar seçilmiştir. Bu bakışla basımı tamamlanmış 37 adet yayına ulaşılmıştır. Sonrasında her yayına bir envanter numarası verilerek, Çizelge I'de belirlenen başlıklarda ilgili tüm yayınlar hakkında genel bir bilgi birikimi sağlanması ve bu şekilde bilginin arşivlenmesinin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Böyle bir çalışma, aynı zamanda yerleşme tarihiyle ilgili çalışma yapan yazarların da belgelenmesini ve konuyla ilgili eserlerin tasnifini de sağlayacaktır. Yerel yazarların belgelenmesi, yerelin tarih bilgisini basılı eserler üzerinden anlamaya çalışan ve/veya yeniden yazan bir yaklaşımda tarihe yön verenlerin ve tarihi anlama biçimlerinin de tespitini sağlayacaktır.

Kayseri kentinde örneklenen kaynakça önerisi kendi içinde dört bölüme ayrılabilir: Kaynak tanıtıcı bilgiler, yazar bilgisi ve yazarın yerelle ilişkisine yönelik bilgiler, yayın içeriği ve yayının sağlanması (Ek 1). Bu bölümlere ilişkin sonuç ve değerlendirmeler şöyledir:

1- Kaynak tanıtıcı bilgiler:

Kent tarihine ilişkin çoğu kaynakça çalışmasının ortak noktası kaynak tanıtıcı bilgilerin yer aldığı çalışmalar olmasıdır. Bazı yayınlarda sınırlı düzeyde yayına ilişkin kısa bir bilgi de yer almaktadır. Bu çalış-

mada da öncelikle kaynak tanıtıcı bilgilerin (kitap ve yazar adı, yayın yılı ve baskı adedi, basıldığı yer ve kurum) derlenmesi uygun görülmüştür.

Orta Anadolu Yaylası, Kızılırmak yayı içindeki Kayseri kenti topografik ve iklimsel özellikleri kadar her çağda ticari ve askeri yolların kesişme noktasında yer alması nedeniyle de ilk çağlardan itibaren Anadolu'nun önemli yerleşimlerinden biri olmuştur. Bu tarihi ve kültürel birikimin çeşitliliği ve çok yönlülüğü, kentte farklı dönemlerde birçok araştırma yapılmasını ve kent tarihini içeren yayınlar gerçekleştirilmesini beraberinde getirmiştir. Özellikle son yıllarda yereldeki çok çeşitli resmi ve özel kurum ve kuruluşların da desteğiyle birçoğu yerel yazarlar tarafından hazırlanmış çok sayıda kitap yayımlanmıştır. Bu süreçte bazı eserlerin genişletilerek tekrar yayımlandığı, çeviri ve derlemelere de ağırlık verildiği saptanmıştır. Bu nedenle öncelikle yayının özgün adı ve yazarı ile çeviri ya da derleme gibi özelliklere sahipse bu tür bilgilerin de yer aldığı bir ön bilgilendirmenin yapılması öngörülmüştür. Örneğin yakın tarihlerde Vergi Kayıt Defterleri ve Nüfus Kayıtları gibi tarihi kayıtlardan derlenen birçok eser bulunmaktadır: *Kayseri Temettuat Defteri: H. 1250 / M. 1834 tarihli* (Demir 1999), *19. Yüzyılda Kayseri* (Cömert 2007). Bunlar tek ya da çok yazarlı olarak hazırlanmıştır. Özellikle arşivlerde yer alan bilgileri derleyen ya da bu bilgiler üzerinden kenti anlamaya ve açıklamaya çalışan farklı kitapların yazarlarının ayrı başlıklar altında değerlendirilmesi gerekli görülmüştür (Çizelge 1). Diğer taraftan bazı eserler güncellemelerle birlikte birkaç kez basılmıştır: *Geleneksel Kayseri Evleri* (İmamoğlu 2006). Bu nedenle incelenen eser baskı yılının önemli olduğu düşünülerek, ilk basım yılı ve incelenen yayın basım yılı bilgisi ayrıştırılmıştır. Ayrıca yayının kaç adet ve nerede basıldığı, yayının aynı zamanda bilginin dağılımı açısından da gerekli görülerek belgelemeye eklenmiştir. Kitapların zaman içinde bozulma ve yıpranma gibi nedenlerle zarar görmesi gibi durumlarda sayfalarının veya eklerinin yoklabileceği düşüncesiyle sayfa sayısı da kaynak tanıtıcı bilgiler arasında yer almıştır.

Kaynaklar incelendiğinde yayınların çoğunluğunun Kayseri'deki belediye ve diğer yerel kurumlar ile üniversite aracılığıyla basımının gerçekleştirildiği belirtilebilir. Tarihsel bilgi üretmede, yereldeki

kurumsal yapılanmanın kent tarih yazımını yönlendirmedeki etkisi de çalışmanın çıkarımları arasında yer alabilir. Ancak yayınlarda çeşitlilik artmasına rağmen, baskı adet sayısının görece olarak az, dağıtımda yerel öncelikli bir yaklaşımdan söz edilebilir.

2- Yazar bilgisi ve yazarın yerelle ilişkisine yönelik bilgiler:

Açıklamalı Kent Tarihi Kaynakçası önerisinin ikinci ve üçüncü kısmı, çalışmayı özellikle kaynakça amaçlı diğer çalışmalardan farklılaştıran ve konunun ayrıntıda ele alınmasını sağlayan bilgilerin yer aldığı bölümlerden oluşmaktadır. Bunlar yazara ait ve yazarın yerelle ilişkisini kuran bilgiler ile yayının içeriği ve anlatım biçimiyle ilgili bilgiler olmak üzere iki genel başlık altında değerlendirilebilir.

Çeşitli tarihçiler, tarihsel bilgi üretmede belgesel kaynaklar üzerinde yapılan araştırmalar kadar, kaynakları betimlemek ve yorumlamakta kullanılan anlatı biçiminin de önemli olduğunu belirtmekte ve tarihçinin geçmişi temsil/tasavvur ettiğini ifade etmektedir (Munslow 2000: 117). Yerele ilişkin çoğu yayının incelenmesi göstermiştir ki, yerel kent tarihi yazımında o yerde yaşayanların kültür tarihinin açıklanmasında aidiyet ve kente bağlılık duygusu gibi nedenlerle duyarlılık ve farkındalıklarını çoğu zaman kaynakçaya katkı sağlayarak gerçekleştirmektedir. Diğer yandan tarihin ve kültürel birikimin açıklanması, çok yönlü (sosyo-ekonomik, kurumsal vb) anlatıma olanak vermesi nedeniyle çoğu kişinin ilgi alanını oluşturarak, bu alanda kaynak bilgisinin çeşitlenmesini sağlamaktadır. Bu aşamada yazarın, tarih yazma ilgisi ve yerelle ilişki düzeyinin belirlenmesi uygun görülmüştür. İncelenen eserler doğrultusunda yazarın yerel olup olmaması ve yerel ya da yabancı olup kentte bulunma süresi, kente geliş nedeni vb. ile ilgili çok çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Yerel kökenli tarih araştırmalarında hem tarihsel temsil/tasavvurda kaynaktan türeyen kesinliğin çözülmesi, hem de yazarın durduğu yere göre belirlenen anlamın göreliliğini kabul etmek gerekmektedir (Munslow 2000: 47). Çalışmada yer alan yazar bilgisi ve yazarın kentle ilgili ilişki düzeyi bölümleri, yazarların çoğunun Kayserili ya da Kayseri'de yaşayan kişiler olması, kentin toplumsal anlamını, içinde yaşayan ve mekanların tarihsel geçmişini

büyük oranda bilen biri olarak yazma istemi ve kente olan bağlılık olarak değerlendirilebilir. Üniversitenin farklı bölümlerindeki bilim insanlarının da bu aşamada kent tarihi yazımındaki çeşitliliğe eserleriyle önemli bilimsel katkı sağladıkları belirtilmelidir. Diğer yandan kentin tarihini yazma isteği, incelenen çoğu örnekte görüldüğü gibi bazen kent tarihiyle ilgili mesleki deneyimler ve “Kayserililik” ilişkisinin birleştirilmesi biçiminde de gerçekleşebilmektedir. Bazı yayınlar ise, kente çeşitli nedenlerle (görev, ziyaret vb.) ve /veya mesleki ilgi nedeniyle gelen kişilerin araştırmaları sonucunda gerçekleştirilmiştir. Kenti belgeler üzerinden ve/veya kısa süreli teknik gezilerle anlamaya ve yorumlamaya çalışan bu araştırmacıların kentin geçmişi hakkındaki temsillerinin belgelemede ayrı bir başlıkta değerlendirilmesi gereği düşünülmüş ve yazarın araştırmacı olduğu durumlar için araştırma içerik, süre ve gereksinini açıklayan bir kısım oluşturulmuştur.

3- Yayın içeriği:

Çalışmanın bu kısmında öncelikle anlatımın içeriğine yönelik tarihsel delillerin ele alınması ve tarihsel açıklamalarda yer alan dönemsel tercihlerin açıklanması gibi konularda genel bir bilgilendirme yapılması söz konusudur. İncelenen yayınlar özelinde tarihi ve kültürel değerlerin biçimlendirdiği uzak tarih ve planlı dönemle birlikte değişen ve yenilenen Kayseri’yi içeren bir dönemsel bilgi aktarımından söz edilebilmektedir. İncelenen eserler zaman – mekan ilişkisi açısından şöyle sınıflandırılabilir:

-Arkeolojik kazı ve yüzey araştırmalarına bağlı olarak kenti değerlendirenler: *Kültepe (Kanes) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar* (Baydur 1970), *Kültepe (Kanes / Nesa)* (Özgüç 2005) vd.

-Bilinen en eski yerleşim tarihinden günümüze gelişimini değerlendirenler: *Kayseri Tarihi Araştırmaları* (Çayırdağ 2001), *Geniş Kayseri Tarihi* (Erkiletlioğlu 2006), *Sokakların Ölümü, Kayseri’de ve Şehirlerimizde* (Korat 2009), *Geçmişte Konaklama, Ticaret ve Kayseri* (Erkiletlioğlu 2010) vd.

-Çoğu zaman görsel ağırlıklı kaynakların sıkça kullanıldığı tek veya birkaç döneme odaklanan yapı özelinde değerlendirmeler: *Kayseri’deki Tarihi Su Yapıları (Çeşmeler, Hamamlar)* (Denktaş 2000), *Geleneksel Kayseri Evleri* (İmamoğlu 2006), *Kayseri’de*

Yıkılan Anıtlarımız (Denktaş 2007), *Orta Halli Osmanlılar* (Faroqhi 2007) vd.

-Kayseri kentsel gelişimini özellikle yerel yönetimlerin faaliyetleriyle ilişkilendirerek ilgili döneme yönelik açıklamalara ağırlık veren ve planlama tarihine ilişkin değerlendirmeler: *Kayseri Yakın Tarihinden Notlar* (Erkiletlioğlu 1998), *Kendini Kuran Şehir* (Karatepe 1999), *Kayseri’nin Çağdaşlaşması ve Vali Ahmet Muammer Bey* (Kars 2005), *Kayseri İç Kalesi’nin Korunarak Kültür ve Sanat Ortamı’na Dönüştürülmesi: İki Kademeli Ulusal Mimarlık Yarışması* (Kolektif 2008) vd.

-Özellikle Osmanlı Dönemi resmi evraklarının belgelenmesi, derlenmesi ve yorumlanmasına yönelik değerlendirmeler: *Kayseri Rasit Efendi Kütüphanesi’ndeki Türkçe, Farsça ve Arapça Yazma Eserler Kataloğu* (Karabulut 1982), *Kayseri Temettuat Defteri: H. 1250 / M. 1834 tarihli* (Demir 1999), *Geçmişteki İzleriyle Kayseri* (Keskin 2006) vd.

-Yerele ait sosyo-mekansal ve kurumsal çoğu bilginin yer aldığı ansiklopediler: *Kayseri Ansiklopedisi* (Satoğlu 2002), *Kayseri Ansiklopedisi* (Gökdağ 2009) vd.

-Yakın ve uzak geçmişe ait gezi notları, anılar ve incelemeler: *Anadolu’da Yol Notları, Kayseri, Kırşehir, Kastamonu* (Örik 2000), *Seyahatnamelerde Kayseri* (Eravşar 2000) vd.

-Eski ve/veya yeni fotoğraflarla kent tarihini belgelemeye yönelik değerlendirmeler: *Bir Zamanlar Kayseri* (Başgelen 1998), *Anımsamalar* (Karakaya 2002), *Fotoğraflarla Kayseri* (Karakaya 2006).

Sonuç olarak kent tarihine ilişkin dönemsel ve konuyu ele alma / anlatım biçimi açısından çok çeşitli yayınlar olduğu yönünde genel bir değerlendirme yapılabilir. Kentin tarihini anlama ve anlatma isteği bu çeşitliliği desteklerken, yapılardan, mahalle ve kent geneline yayılan geniş bir perspektifte kent tarihi açıklanmaya çalışılmaktadır. Aynı zamanda incelenen yayınlar, fiziksel yapıyı salt dönemsel boyutta incelemenin ötesine geçerek, kuşkusuz demografik, sosyo-ekonomik ve politik boyutları da içermektedir.

Yayın içeriğiyle ilgili belgelemede, incelenen yayınlar özelinde kent tarihi anlatımında yararlanılan delillerin toplamı/arşivin niteliğini açıklamaya yöne-

lik bir değerlendirme yapılması da düşünülmüştür. Bu amaçla yayınlarda kullanılan kaynak bilgisi araştırıldığında, anlatım ve yorumlama sürecinde yayınların birçoğunda yazılı geçmiş dönem bilgisinin derlenmesi ve yaşanan tarihin aktarılması yönünde bir eğilim olduğu belirtilebilir. Yaşanılan tarihin yazımında bazı durumlarda yazar kendi yaşadıklarını, bazen de aile veya yakınlarının anlattıklarını aktarmakta veya yorumlamaktadır. Özel ve kurumsal arşivlerden elde edilen eski ve yeni fotoğraflar görsel bilginin en önemli dayanakları olmakla birlikte, sınırlı düzeyde harita bilgisi de çalışmalarda yer almaktadır. Yayınların genelinde çalışmanın sonunda açıklayıcı ve çalışmayı zenginleştirici özellikte yazılı, çizili ve görsel bilgi eklerinin yer almadığı yönünde bir genellemeye gidilebilir. Ancak bazı çalışmalarda özellikle görsel bilginin eserin ek kısmında yer aldığı da saptandığından, araştırmada eklerin tespitine yönelik bir madde eklenmiştir (Ek 1).

4- Yayının sağlanması:

Çalışmanın sonunda envantere konu olan yayına nereden ulaşılabileceği, envanter fişinin kimin tarafından ve nerede hazırlandığı ve hazırlanma tarihi gün, ay ve yıl olarak yer almıştır.

Kent içinde yerel bilgi birikiminin oluşturulması yönündeki çabalar, yayınların basılı hale getirilmesi dışında bilginin arşivlenmesi yönünde de dikkat çekmektedir. Erciyes Üniversitesi içinde kurulan Kayseri Araştırma ve Uygulama Merkezi (KAYHAM) Kayseri konusunda günümüze kadar yazılmış eserlerin bir araya getirilmesi yönünde istatistiki veri tabanı olanağı sunmaktadır. Bunun yanı sıra özellikle yerel kurumlarda bulunan kurumsal kütüphane ve arşivlerin yanı sıra, bazı evlerde “Kütüphane Evler” olarak da anılan kişisel kitaplıklar bulunmaktadır. Kentteki arşivlemeye yönelik bu çalışmalar, belgeleme sonuçlarında da ortaya çıktığı gibi, yerle ilişkin çoğu yayının yerelden sağlanabileceğini ortaya koymaktadır.

SON VERİRKEN

Araştırma sonuçlarına göre Kayseri’de 2000 yılı ve sonrasında kent tarihiyle ilgili çok çeşitli yayının bulunduğu ve çoğu kentte olduğu gibi Kayseri’de de araştırmacıların yerel tarihi açıklama yönünde basılı yayınlar oluşturma eğiliminde olduğu tespit edil-

miştir. Bu çalışmada, Kayseri kentinde örneklenmeye çalışıldığı biçimiyle kent tarihi yazımını kentsel belgeleme olarak gören yaklaşımda “Açıklamalı Kent Tarihi Kaynakçası” olarak adlandırılan bir çalışmanın içerik ve gerekliliği üzerinde değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır. Böyle bir çalışma ile kentin basılı yayın haline getirilmiş tarihsel bilgisinin kaynak tanıtıcı bilgilerinin ötesinde, yayının içeriğini ve anlatıcının bilgiye ulaşma ve anlatım biçimi / yöntemi gibi temel konuların yapısökümü (*deconstruction*) (Munslow 2000) hedeflenmiştir. Yerel tarih kaynakçasının belgelenmesinin yanı sıra, her yerleşme için yerelin sosyo-mekansal yapısını açıklamaya çalışan tarih yazarlarının da belgelenmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür. Diğer yandan özellikle kentte yer alan birçok özel arşivdeki bilginin de derlenerek, yerel ve diğer kent tarihi araştırmacılarına çalışmalarında yardımcı olacak güncel bilgiye ulaşmalarını kolaylaştırmak hedeflenmiştir.

Foucault (1999) tarihi coğrafyanın yorumlanmasında incelenen tarihi sürece müdahil olan aktörlerin niyetlerine göre açıklamanın önemini yanı sıra, tarihi çizgisel bir bağlamdan kurtarmaya çalışarak tarihin arkeolojisini yeniden oluşturmada tarihsel bir analizin gerekliliğinin önemini ifade etmektedir. Bu bakışın da desteklediği biçimde kaynakça önerisinin ilk kısmı kaynak tanıtıcı bilgileri açıklamaya yönelirken, çalışmanın devamı özellikle anlatıcının yerelle bağını ortaya çıkarmayı ve devamında yayının tarihi çözümlemesini değerlendirmeyi hedeflemiştir. Yere ve tarihi birikime odaklanan bir kent tarihi anlatımında, tarihi yaşayanların tarih anlatımına eklenmesi çoğu zaman vazgeçilmez bir unsur olarak görülebilir. Örnekleme alanı olan Kayseri’de yaşayanların yerelin yazarları ve yaşayanları olarak kentin sosyo-mekansal özelliklerini ortaya çıkaracak şekilde basılı yayınlara önemli katkıları olduğu belirtilebilir. Bu bakışla geliştirilen özgün yerel bilgi, aynı zamanda çoğu yazılı tarihe geçmemiş, ancak belli ölçülerde bugüne etki eden toplumsal geçmişin de tarihsel coğrafyadaki önem ve sürekliliğini ortaya çıkarmayı beraberinde getirebilecektir.

Anlatım ve yorumlama sürecinde yayınların birçoğunun ortak özelliği, çoğunlukla yazılı geçmiş dönem bilgisinin derlenmesi ve yaşanan tarihin aktarılması yönündedir. Özel ve kurumsal arşivlerden elde edilen eski ve yeni fotoğraflar görsel bilginin en önemli dayanakları olmakla birlikte, sınırlı düzeyde

harita bilgisi de çalışmalarda yer almaktadır. Yayınların genelinde çalışmanın sonunda açıklayıcı ve çalışmayı zenginleştirici özellikte yazılı, çizili ve görsel bilgi eklerinin çok fazla yer almadığı yönünde bir genellemeye gidilebilir.

İnceleme sonunda yayınların birçoğunun yerelde bazılarının da yerel dışında basımının yapıldığı yönünde bir genellemeye ulaşılmıştır. Bunların çoğunluğunun Kayseri'deki belediye ve diğer yerel kurumlar ile üniversite aracılığıyla basımının gerçekleştirildiği belirtilebilir. Tarihsel bilgi üretmede, yereldeki kurumsal yapılanmanın kent tarih yazımını yönlendirmedeki etkisi de çalışmanın sonuçları arasında yer alabilir. Yayınların basımı kadar arşivlenmesinde de yerel çabalar bulunmaktadır. Kent içinde yer alan arşivlemeye yönelik çok çeşitli çalışmalar, belgeleme sonuçlarında da ortaya çıktığı gibi

yerelere ilişkin çoğu yayının yerelden temin edilebileceğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada örneklenmeye çalışıldığı biçimiyle "Açıklamalı Kent Tarihi Kaynakçası" önerisinin Kayseri kentine ilişkin kent tarihi belgelerinin derlenmesi için kullanılması öngörülmüştür. Önerinin oluşturulmasında incelenen 37 adet yayının envanter dosyaları hazırlanmıştır. Kent tarihine ilişkin yapılan bu çalışmalara ait envanter bilgileri ve bundan sonraki incelenen eserlerin bilgileri periyodik olarak bilgisayar ortamına aktararak, oluşturulacak ortak veri tabanı ile internetten erişilebilir, güncellenebilir ve çıktı alınabilir biçimde araştırmacıların hizmetine sunulabilir. Yerel tarih yazımı ve arşivlenmesi ile ilgili destek veren üniversite ve özellikle yerel yönetimlerin desteğiyle, bu şekilde ortak bir dijital arşiv oluşturulması çok da olanaksız değildir.

KAYNAKLAR

Anonim, 2008.

Kayseri İç Kalesi'nin Korunarak Kültür ve Sanat Ortamı'na Dönüştürülmesi: İki Kademeli Ulusal Mimarlık Yarışması. Mimarlar Odası Yayını, Ankara.

Ahmet Nazif Efendi, 1987.

Mir'at-ı Kayseriyye (Kayseri Tarihi). (düz.) M. Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No:2, Kayseri.

Akın, N., 2002.

19. yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera. Literatür Yayıncılık, İstanbul.

Akın, G., N. Akın, Z. Eres ve B. İvedî, 2002.

"Şanlıurfa, Birecik-Suruç Kırsal Mimarlık Envanter Raporu", *Birecik-Suruç Türkiye Kültür Envanteri Pilot Bölge Çalışmaları 1/1*: 119-192. Türkiye Bilimler Akademisi- TÜBA/TÜKSEK, İstanbul.

Aksel, B. ve F. Öğretmen, 2001.

Kent Araştırmaları Bibliyografyası. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Alioğlu, E. F., 2000.

Mardin Şehir Dokusu ve Evler. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Bağlı, M. ve A. Binici, 2005.

Kentleşme Tarihi ve Diyarbakır Kentsel Gelişimi. Bili madamı Yayınları, Ankara.

Başgelen, N., 1998.

Bir Zamanlar Kayseri. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Baydur, N., 1970.

Kültepe (Kanes) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, No: 1519, İstanbul.

Cadoux, C.J., 2003.

İlkçağ'da İzmir: Kentin En Eski Çağlardan İ.S. 324'e Kadar Tarihi. İletişim Yayınları, İstanbul.

Ceylan, E.Ç. ve S. Turgut, 2010.

Bir Yerel Yönetim Deneyiminin Ardından Küçük Çekmece - Ayazma - Tepeüstü Kentsel Dönüşüm Projesi. Alfa Yayınları, İstanbul.

Cömert, H., 2007.

19. Yüzyılda Kayseri. Mazaka Yayıncılık, Kayseri.

Cömert, H., 1993.

Kayseri'de İlk Nüfus Sayımı 1831. Kayseri İl Özel İdare si Yayınları No:6, Kayseri.

Çayırdağ, M., 2001.

Kayseri Tarihi Araştırmaları. Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kayseri.

Demir, İ., 1999.

Kayseri Temettuat Defteri: H. 1250 / M. 1834 Tarihli. Kayseri Ticaret Odası Yayını, Kayseri.

- Denktaş, M., 2007.
Kayseri’de Yıkılan Anıtlarımız. Erciyes Üniversitesi Yayınları No:156, Kayseri.
- Denktaş, M., 2000.
Kayseri’deki Tarihi Su Yapıları (Çeşmeler ve Hamamlar). Kıvılcım Yayınları, Kayseri.
- Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1994.
Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Edhem (Eldem) H., 1982.
Kayseri Şehri. (haz.) Kemal Göde, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Erkiletlioğlu 2010.
Geçmişte Konaklama. Ticaret ve Kayseri Bel-sin Eğitim, Hizmet, Güzelleştirme ve Yardım Vakfı Kültür Yayınları -2, Ankara.
- Erkiletlioğlu, H., 2006.
Geniş Kayseri Tarihi. Can Matbaası, Kayseri.
- Erkiletlioğlu, H., 1998.
Kayseri Yakın Tarihinden Notlar. Kayseri Ticaret Odası, Kayseri.
- Eyüpgiller, K.K.,1999.
Bir Kent Tarihi Kastamonu. Eren Yayınevi, İstanbul.
- Faroqhi, S., 2009.
Orta Halli Osmanlılar. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Foucault, M., 1999.
Bilginin Arkeolojisi. Birey Yayıncılık, İstanbul.
- Gökdağ, F (haz.), 2009.
Kayseri Ansiklopedisi. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No:70, Kayseri.
- Hobsbawm, E.J., 2009.
Tarih Üzerine. Agora Kitaplığı, İstanbul.
- Hovardaoğlu, S., 2010.
“Türkiye’de Planlama Eğitiminde Kent Tarihi Anlatımı Üzerine Bazı Değerlendirme ve Tartışmalar”, *KBAM I. Arama Konferansı*. 20-21 Eylül 2010, ODTÜ, Ankara.
- Hovardaoğlu, S., 2009.
“Tarihi Süreklilikte Kentsel Katmanlaşmanın Belge-lenmesi Bağlamında Kayseri Kent Merkezi”, İstanbul Teknik Üniversitesi (Doktora Tezi), İstanbul.
- İmamoğlu, V., 2006.
Geleneksel Kayseri Evleri. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, Ankara.
- İmamoğlu, V.,2001.
Kayseri Bağ Evleri. Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- Karabulut, R. (haz.), 1982.
Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi’ndeki Türkçe, Farsça ve Arapça Yazma Eserler Kataloğu. 2 cilt, Emek Matbaacılık, Kayseri.
- Karakaya, N., 2006.
Fotoğraflarda Kayseri. Kocasinan Belediyesi Yayını, Kayseri.
- Karakaya, N., 2002.
Anımsamalar. Erciyes Üniversitesi Yayını, Kayseri.
- Karatepe, Ş., 1999.
Kendini Kuran Şehir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, No:30, Ankara.
- Kars, Z., 2005.
Kayseri’nin Çağdaşlaşması ve Vali Ahmet Muammer Bey (1910-1923). T.C. Kayseri Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, Kayseri.
- Kaya, D., N. Ünver, E.S. Kutlu, 2005.
Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu. CD III, Milli Kütüphane Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Kaya, D., N. Ünver, E.S. Kutlu, H. Soyak, 2004.
Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu. CD I-II, Milli Kütüphane Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Keskin, M., 2006.
“1831 – 1860 tarihli Kayseri Müfredat Defteri’ne Göre Kayseri ve Tabii Yerleşim Yerlerinde Nüfus Dağılımı”, (yay.) M. Keskin ve M.M. Hülagü, *Geçmişteki İzleriyle Kayseri*. Erciyes Üniversitesi yayını, Kayseri.
- Korat, G., 2009.
Sokakların Ölümü, Kayseri’de ve Şehirlerimizde..., İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kuban, D., 2004.
İstanbul Bir Kent Tarihi Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Munslow, A., 2000.
Tarihin Yapısökümü. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Örik, N.S., 2000.
Anadolu’da Yol Notları, Kayseri, Kırşehir, Kastamonu. Arma Yayınları İstanbul.

- Özbek, Y. ve C. Arslan, 2008.
Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri. cilt: I-III, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kayseri.
- Özdoğan, M. ve S. Polat, 2002.
Şanlıurfa İli Kaynakçası. Türkiye Bilimler Akademisi-TÜBA/TÜKSEK, Ankara.
- Özgüç, T., 2005. Kültepe (Kanes/ Nesa), Yapı Kredi Yayını, İstanbul.
- Polonyalı Simeon, 2007.
Polonyalı Bir Seyyahın Gözünden 16. Asır Türkiyesi. Günaydın Matbaası, İstanbul.
- Radt, W.R., 2002.
Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları. Yapı Kredi Yayınları / Sanat Dizisi, İstanbul.
- Satoğlu, A., 2002.
Kayseri Ansiklopedisi. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları / 2932, Yayınlar Dairesi Başkanlığı Kültür Eserleri Dizisi / 377, Ankara.
- Sümer, F., 1985.
Yabanlu Pazarı. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- Tekeli, İ., 2010.
Birlikte Yazılan ve Öğrenilen Bir Tarihe Doğru. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İlhan Tekeli Toplu Eserler-1, İstanbul.
- Tekeli, İ., 1998.
Tarihyazını Üzerine Düşünmek. Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Toksoy, L., 2009.
Amasra Tarihine Denizden Bakış. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı / Deniz Müzesi, İstanbul.
- Tunçer, M., 2000.
Tarihsel Çevre Koruma Politikaları. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları / 2520, Yayınlar Dairesi Başkanlığı Kültür Eserleri Dizisi / 281, Ankara.

Ek 1. Kayseri kenti açıklamalı kent tarihi kaynakçası önerisi**I. KAYNAK TANITICI BİLGİLER**

- I.1. Kitap adı
 - I.1.1. Özgün yayın adı:
 - I.1.2. Çeviri adı:
- I.2. Yazar adı
 - I.2.1. Yazarsız, yayıncısı / hazırlayanı olan kitap
 - I.2.1.1. Yayıncı kurum olan kitap:
 - I.2.1.2. Yayıncı kişi olan kitap:
 - I.2.2. Yayıncı kişi / kişiler olan kitap
 - I.2.2.1. Yazar adı / adları:
 - I.2.2.2. Çeviren / derleyen adı:
- I.3. Yayın yılı ve yayının baskı sayısı
 - I.3.1. Özgün yayın yılı:
 - I.3.2. Çeviri / derleme yayın yılı:
 - I.3.3. İncelenen yayının baskı yılı ve baskı adedi:
 - I.3.4. Güncellemelerin yapılıp yapılmadığı:
 - I.3.5. Sayfa sayısı:
- I.4. Basıldığı yer ve kurum
 - I.4.1. Basıldığı yer:
 - I.4.2. Basan kurum:

II. YAZAR VE YAZARIN YERELLE İLİŞKİSİNE YÖNELİK BİLGİLER

- II.1. Yazar bilgisi
 - II.1.1. Doğum yeri / yaşı:
 - II.1.2. Yaşadığı yer:
 - II.1.3. Meslek:
 - II.1.4. Kent tarihiyle ilgisi:
- II.2. Yazarın bu kentle ilgisi
 - II.2.1. Doğum yeri:
 - II.2.2. Yaşadığı yer:
 - II.2.3. Araştırmacı:
 - II.2.4. Diğer:
- II.3. Yazarın araştırmacı olduğu durumlarda kent için;
 - II.3.1. Araştırma tarihi:
 - II.3.2. Araştırma süresi:
 - II.3.3. Kentte bulunduğu süre:
 - II.3.4. Kente geliş nedeni:
 - II.3.5. Kentin tarihini inceleme ve yazma nedeni:

III. YAYIN İÇERİĞİ

- III.1. Yayının genel içeriği:
- III.2. Yayının kapsadığı tarihsel dönem / dönemler (Dönemsel değerlendirme):
- III.3. Yayındaki kentsel bilginin niteliği
 - III.1.1. Sözlü bilgi:
 - III.1.2. Yazılı bilgi:
 - III.1.3. Görsel ve çizili bilgi:
- III.4. Yayındaki eklerin adı:

IV. YAYININ SAĞLANMASI

- IV.1. Özel ve resmi kurum ve kuruluşlar:
- IV.2. Özel koleksiyon – arşiv:
- IV.3. Satış yeri:
- IV.4. Diğer:

Hazırlayan: Hazırlama Tarihi: Hazırlandığı yer: